

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, י"ב אלול התשפ"ו

חולין קי"ז – דיני הדם והחלב, ודיני צירוף לטומאה בפרק העור והרוטב

שאלות:

1. בצלאל רוצה לאכול את האליה של הכבש, זה מותר?

הבדלי דינים בין חלב לדם

○ המשנה מונה הבדלים בין חלב לדם:

▪ חומר בחלב: מועלים בו בחלב של קרבנות, וחייבים עליו משום פיגול, נותר ואיסור אכילת קדשים בטומאת הגוף (מה שאין כן בדם).

▪ חומר בדם: איסורו נוהג בבהמה, בחיה ובעוף, בין טמאים ובין טהורים; ואילו איסור חלב לא נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד. (זה מפורש בפסוק "כִּי כָּל אֲכָל חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה...")

○ הגמרא מבררת את מקור דין מעילה בחלב, ואפילו בחלב אימורי קדשים קלים:

▪ רבי ינאי לומד מהפסוק שנאמר באימורי פר כהן משיח "כֹּאֲשֶׁר יוֹרֵם מְשׁוֹרֵזֵךְ הַשְּׁלֵמִים" שלכאורה לא מלמד שום דבר חדש שלא נאמר במפורש בפר כהן משיח, לכן הוא "בא ללמד ונמצא למד", שהוקשו אימורי שלמים קדשים קלים שהם ממון בעלים, לפר כהן משיח שהוא קדשי קדשים וברור שיש בו מעילה אפילו מחיים.

▪ רבי חנינא הקשה על רבי ינאי מה לא מספיק בדרשה של רבי, שלומד מהפסוק שנאמר במפורש בשלמים "כָּל חֶלֶב לַד'".

▪ אביי מתרץ שצריך את שני הפסוקים: "כאשר יורם" בפר כהן משיח, מרבה יותרת הכבד ושתי הכליות שאין חלב ממש, ו"כל חלב" מרבה מעילה באליה (זנב הכבש) שלא קיימת בשור, שגם בה מועלים.

○ רב מרי הקשה לרב זביד אם האליה נקראת חלב לעניין מעילה, למה היא לא נאסרת באכילה? רב זביד תירץ שנאמר "כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ" התורה לא אסרה באכילה אלא חלב השווה בשור, בכשב ובעז; והאליה קיימת בכבש ולא קיימת בשור ובעז.

▪ רב אשי ניסה לתרץ שהיא נקראת "חלבו האליה" ולא "חלב" סתם; אבל הגמרא דוחה את הניסיון כי אם ככה לא ימעלו בה (שהרי מעילה נלמדת מ"כל חלב לד'"), ולכן המסקנה כרב זביד.

2. אביעזר כהן, רוצה להשתמש בבגדים שהכהן הגדול לבש ביום הכיפורים, זה מותר?

פטור דם ממעילה, נותר, טומאה ופיגול

○ הגמרא מבררת את המקור לפטור של דם ממעילה:

▪ עולא למד ממה שנאמר על הדם "וְאֵנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר" "לכם" מלמד שיהא שלכם (ממון הדיוט ולא קודשי ד').

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **בית רבי ישמעאל למדו "לכפר"** – לכפרה נתתיו כלומר בשבילכם, ולא שייחשב של גבוה למעול בו.
 - **רבי יוחנן למד מהמיעוט "הוא"** בפסוק "כִּי הַדָּם הוּא בִּנְפֹשׁ וְכִפָּר" – הדם נשאר בעינו, לפני כפרה שווה לדינו לאחר כפרה; כמו שלאחר כפרה אין בו מעילה כי אין דבר שנעשתה מצוותו ומועלים בו, ככה לפני כפרה אין בו מעילה.
 - הגמרא **מבררת** את הכלל שאין מעילה בדבר שנעשתה מצוותו ודוחה את הראיות לכאורה מתרומת הדשן, בגדי כהונה ועגלה ערופה:
 - הגמרא דוחה את הניסיון ללמוד מעילה בדבר שנעשתה מצוותו מתרומת הדשן, שנאמר לגביו "וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ" שחייבים להבליע אותו ברצפת העזרה לאחר שנעשתה מצוותו. בהתחלה הגמרא העמידה שתרומת הדשן ובגדי כהונה (שכתוב גם לגביהם "וְהִנִּיחָם שָׁם" שהם טעונים גניזה) הם שני כתובים הבאים כאחד שאינם מלמדים;
 - ולשיטת **רבי דוסא** שבגדי כהונה כשרים לכהן הדיוט ולא מועלים בהם לאחר שנעשתה מצוותם, שני הכתובים הם תרומת הדשן ועגלה ערופה שטעונה קבורה;
 - ולדעה שסוברת ששני כתובים כן מלמדים – יש בהם מיעוטים מפורשים ("ושמו", ו"הערופה") ולכן הם לא מלמדים.
 - והגמרא **מבררת** למה צריך את שלושת המיעוטים שנכתבו בדם ("לכם", "לכפר", "הוא") ומסבירה שהם ממעטים את הדם משלושה דינים: ממעילה, מאיסור נותר, ומאיסור אכילת קדשים בטומאת הגוף.
 - אבל לגבי פטור מפגול: לא צריך פסוק, מפני שפיגול חל רק על דבר שיש לו גורם מתיר (מתירים), והדם עצמו הוא המתיר של הקרבן.
3. זאב שחט סוס, האם דונלד הגוי יכול בוודאות לאכול ממנו?

פרק תשיעי: "העור והרוטב" – צירוף לטומאת אוכלים ונבלה

- המשנה **מביאה** דיני צירוף להשלמת שיעור טומאה, בטומאת אוכלין ובטומאת נבלה:
 - העור, הרוטב שנקרש בתבשיל על הבשר ולא נחשב אוכל בפני עצמו, והקיפה תבלינים שגם הם לא נחשבים אוכל בפני עצמם, והאלל (שיירי בשר שנשארו על העור, בעת הפשטת העור מהבהמה), והעצמות שיש בתוכן מוח, והגידים, והקרניים שיש בתחתיתן חלק רך, והטלפיים – כולם מצטרפים לבשר להשלים שיעור כביצה לטמא טומאת אוכלין, חלקם משום דין "שומר" כעור ועצמות ששומרות על מוח העצם, וחלקם משום שהם טפלים לאוכל, והגמרא **תברר** מנין לומדים שהם מצטרפים לשיעור ביצה.
 - אבל אם הם חלק מנבלה, הם לא מצטרפים לכזית בשר נבלה לטמא טומאת נבלות שהיא טומאה חמורה שמטמאת אדם וכלים, והגמרא תסביר מדוע.
 - באופן דומה יש הבדל בין טומאת אוכלים לטומאת נבלה **בשוחט בהמה טמאה לגוי**: בעודה מפרכסת מקבלת טומאת אוכלים, למרות שהיא לא ראויה לאכילת גוי עד שתמות ממש, מפני שישראל שחטה לצורך אכילת הגוי, ומחשבתו ושחיטתו מקנות לה שם אוכל, אבל לא מטמאה טומאת נבלות עד שתמות או שיתזי ראשה שאז אפילו אם

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
היא מפרכסת היא נחשבת מתה.

והמשנה מסכמת שהכתוב ריבה טומאת אוכלים יותר מטומאת נבלות, כי בכל
הדוגמאות שראינו גם בצירוף וגם במחשבה, יש טומאת אוכלים ואין טומאת נבלות.

- לדעת רבי יהודה: אלל המכונס אם ריכזו את חתיכות הבשר הקטנות – אם יש בו כזית
במקום אחד, הוא מטמא טומאת נבלות, ומי שנטמא ממנו, ואחר כך נכנס למקדש או
אכל קודש בטומאה – חייב, מפני שהחשיבו כבשר.
 - הגמרא מבררת את דין "שומר לטומאה קלה ולא לטומאה חמורה":
 - הגמרא אומרת שמשנתנו שנויה כדין הבריייתא: שומרים מצטרפים לטומאה קלה ולא
לטומאה חמורה, כלומר, שומר נחשב לטומאת אוכלים (טומאה קלה): וזה נלמד בבית
רבי ישמעאל מהפסוק בפרשת שמיני על טומאת אוכלים "עַל כָּל זֶרַע זָרוֹעַ אֲשֶׁר יִזְרַע"
כדרך שבני אדם מוציאים זרעים לזריעה כשהם שמורים בקליפתם, חיטה, שעורה
ועדשים בקליפתן.
 - והמקור לזה ששומר לא מצטרף בנבלה (לטומאה חמורה): נלמד מהפסוק "הַנֶּגַע
בַּנִּבְלָתָהּ יִטְמָא" בנבלתה ממש, ולא בעור שאין עליו כזית בשר.
- והגמרא תלמד בתחילת הדף הבא שאמנם העור לא נחשב שומר לבשר לעניין טומאת
נבלה, אבל כן נחשב 'יד' שדרכה הוא יכול להיטמא.